

Målnummer:	Ö9017-05	Avdelning:	1
Avgörandedatum:	2006-08-18		
Rubrik:	Bryssel I-förordningens bestämmelser om domstols behörighet vid konsumenttvister har ansetts tillämpliga på en tvist med anledning av ett avtal om utbildning. En före detta student har därför haft rätt att väcka talan mot en engelsk utbildningsanstalt vid sitt hemvistforum, och tingsrättens beslut att avvisa dennes talan har undanröjts. Det har inte funnits vara möjligt att inhämta förhandsavgörande från EG-domstolen i målet.		
Lagrum:	<ul style="list-style-type: none">• Artikel 15 och artikel 16 Bryssel I-förordningen• Artikel 68 EG-fördraget		
Rättsfall:	<ul style="list-style-type: none">• EG-domstolens dom i mål 150/77 Bertrand mot Paul Ott KG• EG-domstolens dom i mål C-89/91 Shearson Lehmann Hutton Inc. mot TVB Treuhandgesellschaft für Vermögensverwaltung und Beteiligungen mbH• EG-domstolens dom i mål C-269/95 Francesco Benincasa mot Dentalkit Srl• EG-domstolens dom i mål C-99/00 Brottmål mot Kenny Roland Lyckeskog• EG-domstolens dom i mål C-464/01 Johann Gruber mot Bay Wa AG• EG-domstolens dom i mål C-555/03 Warbecq mot Ryanair Ltd		

REFERAT

R.W. var antagen till en distanskurs i två delar som anordnades av det engelska bolaget Henley Management College (1945) Ltd (Henley). Kursen kunde, om den byggdes på med ytterligare en del, leda till en MBA-examen (Master of Business Administration). Sedan R.W. blivit godkänd på hela den första och merparten av den andra delen spärrades han av från utbildningen efter att ha underkänts i samma deltentamen två gånger.

Stockholms tingsrätt

R.W. väckte talan mot Henley med yrkande att bolaget skulle förpliktas att till honom utge sammanlagt 77 000 kr jämte ränta. Beloppet avsåg dels återbetalning av kurs- och ansökningsavgifter, dels skadestånd på grund av avtalsbrott. Grunden för talan var sammanfattningsvis att Henley inte haft rätt att hindra R.W. från att tentera den underkända kursen igen.

Henley yrkade att käromålet skulle avvisas på den grunden att Stockholms tingsrätt var fel forum.

Tingsrätten (tingsfiskalen Louise Petrelius) anförde i beslut den 25 november 2005 följande.

SKÄL

Tingsrätten har att bedöma huruvida R.W:s talan mot Henley omfattas av de särskilda behörighetsregler som gäller för konsumenttvister. Tingsrätten har härvid att tillämpa den s.k. Bryssel I-förordningen om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område, vilken ersatt Brysselkonventionen i förhållande till Storbritannien. Enligt artikel 15 i förordningen gäller dessa regler om talan avser avtal som har ingåtts av en person, konsumenten, för ändamål som kan anses ligga utanför hans affärsverksamhet eller yrkesverksamhet och som uppfyller vissa angivna kriterier.

Henley har i målet anfört att avtalet mellan parterna slutits inom ramen för R.W:s yrkesverksamhet och att förordningens särskilda behörighetsregler för konsumenttvister således inte är tillämpliga.

Tingsrätten konstaterar inledningsvis att det av EG-domstolens rättspraxis framgår att begreppet konsument skall ges en snäv innebörd, eftersom behörighetsreglerna för vissa konsumenttvister utgör ett undantag från huvudregeln i förordningens artikel 2, att talan skall väckas vid domstol i den stat där svaranden har sitt hemvist (se bland annat mål nr C-269/95, Francesco Benincasa mot Dentalkit Srl). EG-domstolen uttalade i det nyss nämnda målet, som i och för sig gällde tillämpningen av Brysselkonventionen, att konsumentbegreppet skall tolkas restriktivt mot bakgrund av personens ställning i ett visst avtal och med beaktande av avtalets art och syfte och inte med hänsyn till samma persons subjektiva situation. Domstolen förklarade att det endast är avtal som har ingåtts för att tillgodose en enskilds privata konsumtion som omfattas av konsumentskyddsbestämmelserna. Slutligen konstaterade domstolen att det särskilda skyddssystemet endast omfattar de avtal som har slutits utom ramen för och oberoende av all pågående eller framtida affärs- eller yrkesverksamhet och oberoende av sådana syften.

Av handlingarna i målet framgår att det program som R.W. valt att gå vid Henley är en chefsutbildning i tre delar som, vid godkända resultat, leder till en s.k. MBA-examen (Master of Business Administration). Utbildningens ändamål är att ge kunskaper och färdigheter som en person skall få nytta av i dennes pågående eller framtida yrkesverksamhet. Enligt tingsrättens uppfattning är det avtal som R.W. valt att ingå med Henley både till sin art och sitt syfte att betrakta som ett avtal vars ändamål ligger inom ramen för R.W:s affärs- eller yrkesverksamhet. Avtalet kan således inte anses ha ingåtts för att tillgodose R.W:s privata konsumtion.

Det anförda leder till att Stockholms tingsrätt inte är behörig att, med stöd av artikel 15 i Bryssel I-förordningen, pröva R.W:s talan. Tingsrätten finner inte heller att Stockholms tingsrätt på annan grund skulle vara behörig att pröva talan. R.W:s talan skall således avvisas.

SLUT

Tingsrätten avvisar R.W:s talan.

Svea hovrätt

R.W. överklagade tingsrättens beslut och yrkade att hovrätten skulle undanröja det överklagade beslutet och återförvisa målet till tingsrätten för fortsatt handläggning.

Henley överklagade beslutet och yrkade fullt bifall till sitt vid tingsrätten framställda yrkande om ersättning för rättegångskostnader.

Parterna bestred varandras ändringsyrkanden och yrkade ersättning för rättegångskostnader i hovrätten.

R.W. begärde att hovrätten skulle inhämta sakkunnigutlåtande från Konsumentombudsmannen angående dels konsumentbegreppets tolkning, dels skäligheten i ett av avtalsvillkoren i avtalet mellan parterna. Han begärde vidare att hovrätten skulle inhämta ett förhandsavgörande från EG-domstolen enligt artikel 234 EG-fördraget angående huruvida han skulle anses som konsument i den mening som avses i 1968 års Brysselkonvention om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område (Brysselkonventionen) alternativt rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (Bryssel I-förordningen).

Hovrätten (hovrättspresidenten Johan Hirschfeldt, hovrättslagmannen Birgitta Widebäck samt hovrättsråden Ingegerd Thuresson och Lars Lundgren, referent) anförde i beslut den 18 augusti 2006 följande.

SKÄL

Tillämpligt regelverk

R.W. har gjort gällande att Brysselkonventionen och inte Bryssel I-förordningen skall tillämpas i målet, eftersom det avtal som skall prövas har ingåtts innan förordningen trädde i kraft.

Bryssel I-förordningen, som har ersatt Brysselkonventionen mellan samtliga EU:s medlemsstater utom Danmark, skall enligt artikel 66.1 tillämpas på rättsliga förfaranden som har inletts efter förordningens ikraftträdande. Hovrätten konstaterar att det nu aktuella rättsliga förfarandet inleddes genom att stämningsansökan inkom till tingsrätten den 14 april 2005 medan Bryssel I-förordningen trädde i kraft redan den 1 mars 2002. Som tingsrätten har funnit är det således förordningen som skall tillämpas.

Inhämtande av sakkunnigutlåtande

Av EG-domstolens praxis kring Brysselkonventionen (bl.a. mål nr C-89/91, Shearson Lehmann Hutton Inc. mot TVB Treuhandgesellschaft für Vermögensverwaltung und Beteiligungen mbH och mål nr C-269/95, Francesco Benincasa mot Dentalkit Srl) framgår att konsumentbegreppet i artikel 13 i Brysselkonventionen - som i här aktuella avseenden motsvaras av artikel 15 i Bryssel I-förordningen - i likhet med andra begrepp som kan ha olika innehåll i de enskilda staternas nationella rätt, skall tolkas självständigt, huvudsakligen med hänvisning till konventionens system och syften. Detta för att säkerställa att konventionen tillämpas enhetligt i alla konventionsstater. Förhållandet torde vara detsamma på Bryssel I-förordningens område.

Innebörden i det svenska konsumentbegreppet har således ingen betydelse för hovrättens prövning, varför det redan på denna grund saknas anledning att bifalla R.W:s yrkande om att inhämta sakkunnigutlåtande från Konsumentombudsmannen angående konsumentbegreppets tolkning. Frågan om skäligheten i vissa avtalsvillkor som tillämpats mellan parterna är överhuvudtaget inte föremål för hovrättens prövning, varför det inte heller i denna fråga finns anledning för hovrätten att överväga att inhämta sakkunnigutlåtande.

Inhämtande av förhandsavgörande

Artikel 234 EG-fördraget innehåller den allmänna bestämmelsen om rätten respektive skyldigheten att begära förhandsavgöranden från EG-domstolen. Enligt denna har alla domstolar möjlighet att under vissa förutsättningar begära förhandsavgöranden.

I fråga om tolkning av rättsakter som har beslutats på grundval av avdelning IV i EG-fördraget - till vilka Bryssel I-förordningen hör - gäller emellertid i fråga om förhandsavgöranden särskilda regler i artikel 68. I denna anges att artikel 234 skall tillämpas på frågor som uppkommer i mål vid en domstol mot vars avgöranden det inte finns något rättsmedel enligt nationell lagstiftning. Någon möjlighet för övriga domstolar att i dessa fall tillämpa artikel 234 fastslås däremot inte. Det framgår också av EG-domstolens praxis att artikel 68 skall läsas så att det endast är de högsta nationella domstolarna som är behöriga att inhämta förhandsavgöranden med stöd av artikel 68 (se bl.a. mål nr C-555/03, Warbecq mot Ryanair Ltd). Av mål nr C-99/00 (Lyckeskog) framgår att svenska hovrätter, när deras avgöranden kan överklagas, trots kravet på prövningstillstånd i Högsta domstolen inte jämföras med de högsta nationella instanserna vid tillämpningen av artikel 234 och följaktligen inte heller vid tillämpningen av artikel 68.

Eftersom avgörandet i detta mål kan överklagas följer av det ovanstående att hovrätten saknar möjlighet att inhämta förhandsavgörande från EG-domstolen i den fråga som R.W. har begärt. Hans yrkande om detta skall därför avslås.

Tingsrättens behörighet enligt artikel 15 Bryssel I-förordningen

Bryssel I-förordningens bestämmelser om behörighet vid konsumenttvister gäller enligt artikel 15 om talan avser avtal som har ingåtts av en person, konsumenten, för ändamål som kan anses ligga utanför hans affärsverksamhet eller yrkesverksamhet och om vissa ytterligare förutsättningar är uppfyllda. Tingsrätten har - med hänvisning till vissa uttalanden i den ovannämnda Benincasadomen - funnit att det avtal R.W. ingått med Henley både till sin art och sitt syfte är att betrakta som ett avtal vars ändamål ligger inom ramen för R.W:s affärs- eller yrkesverksamhet. Tingsrätten har i enlighet med detta inte ansett sig behörig att med stöd av artikel 15 pröva hans talan.

Hovrätten konstaterar inledningsvis att Benincasamålet är det av EG-

domstolens rättsfall som ger de mest utförliga anvisningarna för hur konsumentbegreppet i Brysselkonventionen - vilket motsvaras av konsumentbegreppet i Bryssel I-förordningen - skall tolkas. Av rättsfallet framgår bl.a. att konsumentbegreppet skall tolkas restriktivt, att man för att fastställa om en person skall anses vara konsument skall se till den personens ställning i ett visst avtal med beaktande av avtalets art och syfte samt att det endast är avtal som har ingåtts för att tillgodose en enskilds privata konsumtion som omfattas av konsumentskyddsbestämmelserna. EG-domstolen konstaterar i domen vidare att det särskilda skydd som eftersträvas i bestämmelserna inte är motiverat då det är fråga om avtal som rör affärs- eller yrkesverksamhet, även om denna är tänkt som en framtida verksamhet, eftersom den framtida karaktären inte påverkar dess yrkes- eller affärsrättsliga art. Domstolen drar därefter slutsatsen att det särskilda skyddssystemet endast avser de avtal som har slutits "utom ramen för och oberoende av all pågående eller framtida affärs- eller yrkesverksamhet och oberoende av sådana syften".

Den ovannämnda slutsatsen är generellt avfattad och skulle kunna ges en sådan innebörd att utrymmet för att tillämpa reglerna om behörighet vid konsumenttvister blev ytterst begränsat i fall som det förevarande. Enligt hovrättens mening måste slutsatsen emellertid tolkas mot bakgrund av det sammanhang i vilket den uttalats. Här bör för det första noteras att Benincasafallet gällde en tvist om ett franchiseavtal, alltså ett avtal som direkt syftat till driften av en affärsverksamhet. Avtalet påstods utgöra ett konsumentavtal endast i så måtto att affärsverksamheten ännu inte hade påbörjats när tvisten uppkom; den framtida affärs- eller yrkesrättsliga karaktären hos det omtvistade avtalet bestod alltså i att parterna inte hade hunnit börja fullgöra sina förpliktelser enligt avtalet. Vidare bör domstolens slutsats läsas mot bakgrund av vad som i domen uttalas närmast dessförinnan, nämligen att det särskilda skyddet för konsumenter "inte är motiverat då det är fråga om avtal som rör affärs- eller yrkesverksamhet, även om denna är tänkt som en framtida verksamhet, eftersom den framtida karaktären inte påverkar dess yrkes- eller affärsrättsliga art". Det framstår för hovrätten som naturligt att tolka uttalandet om "framtida" verksamhet i domstolens slutsats mot bakgrund av det ovannämnda uttalandet. Slutsatsen skulle därmed förstås så att den närmast tar sikte på sådan framtida affärs- eller yrkesverksamhet som ett visst avtal är tänkt att etablera.

Avtalet mellan R.W. och Henley har som sitt direkta syfte att bereda R.W. plats på en chefsutbildning som, efter påbyggnad, leder till akademisk examen. Det direkta syftet med avtalet är således inte av affärs- eller yrkesrättslig karaktär. Av R.W:s ansökningshandlingar framgår dock att han sökt till utbildningen i syfte att främja sin karriär och förhoppningsvis skaffa sig en företagsledande position. Avtalet skulle därför, om man så vill, kunna sägas syfta till hans framtida affärs- eller yrkesverksamhet. Syftet är emellertid indirekt och kopplingen mellan avtalet och en eventuell framtida affärs- eller yrkesverksamhet är avlägsen och närmast spekulativ. Omständigheterna skiljer sig därmed markant från de i Benincasafallet och andra vägledande avgöranden från EG-domstolen. Mot denna bakgrund skulle det enligt hovrättens mening bära för långt att, enbart på grund av avtalets mer långsiktiga syften, anse att avtalet ingåtts för ändamål inom ramen för R.W:s affärs- eller yrkesverksamhet. Hovrätten beaktar vid denna bedömning även att, såvitt framgår, R.W. har följt utbildningen på sin fritid och bekostat den med privata medel. Vidare noteras att det är fråga om en utbildning av allmän karaktär och t.ex. inte någon för arbetet nödvändig vidareutbildning som genomgås på arbetsgivarens begäran.

Det kan i sammanhanget noteras att ett annat synsätt än det ovan anlagda skulle innebära att studenter sällan kunde anses som konsumenter i fråga om sina utbildningsavtal, eftersom så gott som all utbildning i någon mån får antas syfta till framtida yrkesverksamhet i en eller annan form.

Hovrätten konstaterar sammanfattningsvis att avtalet mellan R.W. och Henley, till skillnad från vad tingsrätten funnit, får anses ingången för ändamål som kan anses ligga utanför R.W:s affärsverksamhet eller yrkesverksamhet. Hovrätten konstaterar vidare att det av utredningen i målet framgår att Henley - som genom ett annat utbildningsföretag har marknadsfört sig till studenter i Sverige - har riktat kommersiell verksamhet till Sverige på det sätt som avses i artikel 15.1 c Bryssel I-förordningen. Därmed är förutsättningarna för att tillämpa förordningens bestämmelser om behörighet vid konsumenttvister uppfyllda. Enligt artikel 16.1 i Bryssel I-förordningen har R.W. således haft rätt att väcka

talán vid domstolen i den ort där han har hemvist, dvs. Stockholms tingsrätt. Eftersom Stockholms tingsrätt sålunda är behörig att pröva hans talán skall tingsrättens beslut såväl vad avser huvudsaken som förordnandet om ersättning för rättegångskostnader undanröjas och målet visas åter dit för fortsatt handläggning.

Rättegångskostnader

Eftersom målet visas åter till tingsrätten skall enligt 18 kap. 15 § tredje stycket rättegångsbalken frågan om rättegångskostnader i hovrätten prövas i samband med målet efter dess återupptagande. Det saknas därmed förutsättningar att nu ta ställning till frågan om ersättningsskyldighet för rättegångskostnader i hovrätten.

SLUT

1. Hovrätten avslår R.W:s yrkanden om inhämtande av förhandsavgörande från EG-domstolen och sakkunnigutlåtande från Konsumentombudsmannen.
2. Hovrätten undanröjer tingsrättens beslut och återförvisar målet till tingsrätten för fortsatt handläggning.

Hovrättens beslut meddelat: den 18 augusti 2006.

Mål nr: Ö 9017-05.

Lagrum: Art. 15 och 16 Bryssel I-förordningen; Art. 68 EG-fördraget.

Rättsfall: EG-domstolens dom i mål 150/77 Bertrand mot Paul Ott KG; EG-domstolens dom i mål C-89/91 Shearson Lehmann Hutton Inc. mot TVB Treuhandgesellschaft für Vermögensverwaltung und Beteiligungen mbH; EG-domstolens dom i mål C-269/95 Francesco Benincasa mot Dentalkit Srl; EG-domstolens dom i mål C-99/00 Brottmål mot Kenny Roland Lyckeskog; EG-domstolens dom i mål C-464/01 Johann Gruber mot Bay Wa AG; EG-domstolens dom i mål C-555/03 Warbecq mot Ryanair Ltd.

Litteratur: Hertz, Jurisdiction in Contract and Tort under the Brussels Convention, 1998 s. 194 f.

Sökord: Avvisande av talán; Domstols behörighet; EG-rätt; Förhandsavgörande; Internationella rättsförhållanden; Konsumenttvist; Rättegångshinder

Litteratur: Hertz, Jurisdiction in Contract and Tort under the Brussels Convention, 1998 s. 194 f.
